

Kusura Bakmayın Yine Ezberinizi Bozacağım Ama Gerek I Dünya Savaşında Gere

– Sami Biber · 03 Ocak 2022

KUSURA BAKMAYIN YİNE EZBERİNİZİ BOZACAĞIM AMA GEREK I. DÜNYA SAVAŞINDA GEREKSE KURTULUŞ SAVAŞINDA TARİKAT VE CEMAATLER BU MÜCADELEYE DESTEK OLDULAR.

Evet... Sosyal medyada paylaştığı yazılardan birinde gerek I. Dünya Savaşında(1914-1918) gerek Milli Mücadele yıllarında (Kurtuluş Savaşında) dindar insanların bu mücadelelere köstek değil destek olduğunu söyledim.

Bu sözlerim üzerine bazı vatandaşlar " Kurtuluş savaşına katılanların yüzde doksan dokuzu inançlı insanlardı. Ancak tarikat ve cemaatlerin büyük bölümü bu mücadeleye köstek oldu..." veya " Unutma: Mustafa Kemal Atatürk'ün ve Kuvva-i milliye ordularının gücünü kırmak için ingilizlerle işbirliğini ben yapmadım" Gibi yorumlar yaptılar.

Kendilerine kibarca " Bana hangi tarikat ve cemaatlerin ne yaparak Milli Mücadeleye köstek oldukları hakkında bilgi sunarsanız size müteşekkire olurum" Dedim ve bekledim. Cevap gelmedi.

Bu arada boş durmayayım. Ben I. Dünya Savaşında da Kurtuluş Savaşında da canla başla Vatan- Millet- Bayrak- Ezan için canlarını ortaya koyan tarikatları ve tarikat şeyhlerini tanıtayım belki bu vatandaşlar da Milli Mücadelemize köstek olanları yazarlar dedim ve başladım yazmaya.

Evet aşağıda okuyacağınız oldukça uzun yazıda ben Milli Mücadelemize destek olan bir sürü tarikat ve şeyh ismi ile onların nasıl bir destek sağladıklarını anlatacağım. Umarım " Tarikat ve cemaatlerin büyük bölümü bu Mücadeleye köstek oldu" diyenler de hangi tarikatların/ kimlerin / ne yaparak Milli Mücadeleye köstek olduklarını yazarlar da biz de öğrenmiş oluruz sayelerinde.

Bakalım İskilipli Atf Hoca dışında isim sayabilecekler mi. Daha da önemlisi herhangi bir tarikat ismi verebilecekler mi? (Kaldı ki İskilipli Atf Hoca Milli Mücadele karşıtı değildir ya neyse...)

Kronolojik sıra takip edemeyeceğim için özür dileyerek Bismillah deyip başlıyorum.

*Aslında sadece ve sadece İstiklal Marşımızın nerede yazıldığına baksa bu vatandaşlar görecekler bazı şeyleri ama bakmazlar.

Evet... İstiklal Marşımızın yazıldığı Taceddin Dergahı Celveti Tarikatına ait bir dergahdır ve bu merkez devrin fikir ve siyaset adamlarına ev sahipliği yapmıştır.

*1914 yılı I. Dünya Savaşı esnasında Hacı Bektâş Dergâhı postnişini Ahmed Cemaleddin Çelebi, Bektaşîlerden gönüllü bir grupla birlikte savaşa filen iştirak etmiştir.

Bu tarikatın son resmi şeyhi olan Veliyyüddin Çelebi'nin beyanına göre; I. Dünya Savaşı'nda, 1915'te Bektaşîler tarafından sayısı 7.000'den fazla olan Mücâhidîn-ı Bektaşîyye adında bir alay kurulmuş(7.000 kişiden fazladır bu alay ve Şeyh Cemaleddin Çelebi tarafından kurulmuştur.) ve Doğu Cephesi'ne gönderilmiştir. Çelebi İzzettin Ulusoy ise bu alayın Kafkas Cephesi'ne gidişi sırasında bir çok Alevi ve özellikle erkek kılığına girmiş kadın gönüllerden bahsetmektedir. Bu alaya ait bir sancak, Hacıbektaş - Cemaleddin Çelebi türbesinin başucunda yer almaktadır.

*Vatanın savunmasında kendini ispatlayan bir diğer tarikat Mevlevîliktir. Devletin I. Dünya Savaşı'na girmesiyle birlikte cihâd-ı mukaddes ilan edilmiş, Veled Çelebi (İzbudak) kumandası altındaki kırk yedi Mevlevîhâne, Mücâhidîn-i Mevlevîyye Alayı adıyla gönüllü bir alayın kurulmasına ve Filistin'de savaşılmaya karar vermiştir. (Bu alay Filistin'e gönderilmiştir.)

*Mevlevî Ahmed Remzi Dede, I. Dünya Savaşı yıllarında Halep-Şam yoluyla Filistin Cephesine giden alayın içinde yer almış, savaş esnasında tekkenin cami ve semahanesini Osmanlı ordusunun erzak ve mühimmat tedarikinde depo olarak kullanmasına izin vermiştir.

*Nakşebendî Tarikatının Halidî kolundan Alvarlı Efe lakaplı Muhammed Lutfî Efendi 1916'da Ruslar'ın Erzurum çevresini işgali akabinde katliama girişen Ermeniler'e karşı altmış kişilik bir askerî birlik ile mücadele etti.

*I. Dünya Savaşı'nda Maraş Mevlevîhâne Şeyhi Selim Efendi kendisi ve müritleriyle birlikte orduya katılmak istediklerini belirtmiş ve katılmıştır.

*Kütahya Mevlevîhânesi Konya'ya gönderilen bir mektupla millet ve devletin kurtuluşu için Fetih Suresi ve ism-i celâl okunduğunu yazmıştır.

*İzmir Mevlevîhânesi postnişini Nuri Dede İzmir'in kurtuluşunda aktif rol almıştır.

*Mustafa Kemal ve arkadaşlarının Amasya'da çalışabilmelerinde Amasya Mevlevîhânesi postnişini Cemaleddin Efendi'nin büyük gayretleri vardır. Yine bu zat Amasya Müdafa-i Hukuk Cemiyet kurucu azalarından biridir.

*Kastamonu Mevlevîhânesi postnişini Amil Çelebi'nin eşi Zekiye Hanım bu şehirdeki cemiyetin önemli

üyelerindedir.

*Nakşî/Halidî Pîr Muhammed Küfrevî'nin oğlu Abdülbaki Efendi bu meyanda ismi zikredilmesi gereken biridir. Bu zat, I. Dünya Savaşı'nda halkı bölmek isteyenlere karşı koymuş, Mustafa Kemal 1916 yılında şeyh ve ailesine saygılarını sunup Muhammed Küfrevî'nin hanımı Fatma'dan dua talep etmiş ve Şeyh Abdülbaki'ye beş adet mektup göndermiştir. Bu mektupların tam metni Nutuk'ta yer almıştır.

*Norşinli Şeyh İzzeddin Harb-i Umûmî (I. Dünya Savaşı) boyunca silahını hiç elden bırakmamış, Muhammed Said ve Muhammed Eşref isimli iki kardeşi de savaşta şehit düşmüş, kendisi mermi isabeti sonucu kolunu kaybedip gazi olmuştur. Hatta İstanbul'dan hükümet tarafından kendisine bir takma kol gönderilmiş, üstelik devrin padişahı Sultan Reşad tarafından madalya ile taltif olunmuştur. Daha sonra Mustafa Kemal bir mektupla bu zattan destek istemiştir.

*Yunanlıların Anadolu'yu işgali sırasında Yunan ordusu Bursa'ya geldiğinde, Nakşibendi şeyhi Şerefeddin bağlılarından ve sevenlerinden oluşan "İmam Şâmil Alayı" adlı bir alay kurdu ve bir taraftan dağlarda çete harbi yaptı bir taraftan da Ankara'da oluşturulan Kuvâ-yi Milliye birliklerine asker temin etti.

*1920'de Ankara'da kurulan birinci Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde birçok tarikat şeyhi ve müridi mebus (millet vekili) oldu. Nakşbendî şeyhlerinden Servet (Akdağ) Efendi ve Haşan (Tokcan) Efendi bunlardan birkaçıdır. Erzincan şehrindeki Nakşbendî şeyhi Ahmed Fevzi Efendi millî mücadelede (kurtuluş savaşında) yer almış, 1919'da toplanan Erzurum Kongresi'ne Erzincan delegesi olarak katılmış, Cumhuriyet'in ilânından sonra 28 Nisan 1920'de TBMM'ye Erzincan'ı temsilen milletvekili olmuştur.

*Erzurumlu Kadiri şeyhi Yeşilzâde Mehmed Salih Efendi I. Dünya Savaşı'na kendi isteği ile katılmış, cephelerde irşat-hitabet hizmetinde görev almıştır.

*Çorum Hıdırlık Rifâî Şeyhi Abbas Külâhî Efendi 1897 yılında Yunanlılarla yapılan savaşa bizzat katılmış, akabinde I. Dünya Savaşı'na iştirak etmiş, Van'daki Ermeni İsyanı'na yirmi kişilik bir müfreze oluşturmuştur.Yine yirmi kişilik bir kafileyi Zileli Hacı Bekir Efendi komutasında Samsun yoluyla Şark Cephesi'ne göndermiştir.

*Sufi kimliği ile tanınan ve ümmî olmakla maruf Konya/Ladikli Ahmed Ağa ilk gençlik yıllarını Balkan Savaşları, I. Cihan Harbi'nde cephelerde bil fiil savaşarak geçirmiştir. Bu zat, 1922 de İzmir'e ilk giren birlikler arasında yer almıştır.(Yani Kurtuluş savaşına da katılmıştır)

*İzmir, Balpınar Bektaşî Tekkesi şeyhi Ali Ulvî Baba Millî Mücadele'de tabur imamı olarak görev yapmıştır

*M. Kemal'in Samsun'a görevlendirilmesi esnasında onu ilk karşılayanlar arasında Havza'da Rifâî şeyhi Ali Baba, yine Erzurum ve Sivas cenahında Şeyh Fevzi Efendi bulunmaktadır. Halkın üzerinde din

adamlarının, tarikat şeyhlerinin tesirini iyi hesap eden Mustafa Kemal, Mesudiye Oteli sahibi Küçük Ali Baba'nın babası Rifâî şeyhi Ali Baba'yı ziyaret etmiş, bu otelde yirmi iki gün boyunca özenle misafir edilmiştir. Şeyhin oğlu o günü şöyle anlatmaktadır:

"...Maiyyetindekilerle birlikte tekkeye girdi. Vakit öğleye yaklaşmıştı. Tekkenin avlusunda Pamuk Baba'nın merkati (Kabri) vardı. Onu görünce durdu, ellerini göğsüne kavuşturarak eğildi, sonra doğruldu. Ellerini açtı okudu okudu, tekrar eğilerek ağır ağır dergâha, pederin yanına girdi. Musafaha ettiler(Tokalaştılar)... Ondan sonra Paşa çıktı. Peder beni yanına çağırdı: Oğul dedi. Paşa hazretlerine çok güzel bak, hizmetinde kusur etme, bu adam çok büyük adam, vatanı kurtaracak yiğit budur.

*İstanbul'daki Şeyh Ata'nın başında bulunduğu Özbekler Tekkesi (Nakşibendi tekkesidir) Milli Mücadele yıllarında, Anadolu'ya hem ehil kişilerin hem de silahların sevkiyatında bir üs olarak kullanılmıştır. Aynı zamanda sığınma yeri olarak Fevzi Çakmak, İsmet Paşa gibi dönemin önemli komutanlarına; Mehmet Akif, Kâmil Miras, Hâlîde Edip Adıvar, Eşref Edip, gibi edebiyat ve şairlere ev sahipliği yapmıştır.

Savaşın etkin komutanlarından ve aynı zamanda uzun yıllar Genel Kurmay Başkanlığı da yapan Fevzi Çakmak'ın aktif bir mürit olduğu, vasiyeti üzerine Nakşî şeyhi Küçük Hüseyin Efendi'nin Eyüp mezarlığındaki kabri yanına defnedildiği için bir diğer boyutudur.

*Millî Mücadele'de bir diğer etkin tekke Eyüp Hâtuniye Dergâhı'dır (Kâdiri Tarikatına aittir bu dergah) . Dergâh şeyhi Sadedin (Ceylan) Efendi, İstanbul'un işgal altında olduğu dönemde İstanbul'dan Anadolu'daki millî mücâdeleye silah kaçırmak için tekkesini depo olarak kullandırmış bir vatansverdir. Onun yerine gelen Cemal (Öğüt) efendi de Müdafa-i Millîye teşkilatlarının çalışmalarını çok gizli yürütmüş, etraftaki bir Rum'un bunu sezmesini bildiği halde görevini sürdürmüştür. Zafer sonrası Cemal Öğüt'e İstanbul milletvekilliği teklif edilmiş, "Ben vatanım için çalıştım, vazife istemem" diyerek bu teklifi reddetmiştir.

Dergâh Millî Mücadele yıllarında Mim Mim rumuzlu gizli örgütün adeta Eyüp semtindeki merkezidir. Nitekim kitaplarda Mim Mim ve Felah gruplarınca Anadolu'ya sevk edilen uzunca silah ve cephane listesine yer verilmektedir. Bu dergâhın bilhassa İnebolu'ya silah sevkiyatında etkin rol üstlendiği söylenmektedir.

Kâdiri şeyhi Sadeddin Efendi ile oğlu Nazmi Efendi bu sevkiyatı bizzat yönetenler arasındadır. Hatta bu zata başarısı nedeniyle İstiklal Madalyası teklif edilmiş, "Biz bu işi madalya için yapmadık, biz dervîş adamlarız. Bize din ve vatan yolunda vacip olan hizmetin karşılığı olarak madalya almak yaraşmaz" diyerek reddetmiştir.

*Şehremini civarındaki Gülşenî tarikatına mensup Visâli Dergâhı postnişini Şeyh Hüsnü Efendi ile Şeyh

Enver Efendi, tekkelerine Millî Mücadeleye katılma emri verenlerdendir.

*İstanbul'da Bedeviyye Tarikatına ait Ağaçkakan Tekkesi'nin son şeyhi Mehmed Atullah'ın (öl. 1932) yerine geçen oğlu Aşkî Naili Bey Millî Mücadele'de fikri neşriyatıyla destek verenler arasındadır. Konya'da çıkan Öğüt Gazetesi marifetiyle de bazı hizmetler sunmuştur.

*İstanbul'da Millî Mücadele'nin başarılmasında etkin bir diğer dergâh 1919 yılı Ekim ayı itibariyle Abdülhakim Arvâsî'nin şeyhliğini yürüttüğü Gümüşsuyu tepesindeki Kaşgârî Tekkesi'dir. Bu dergâh diğerleri gibi silahların depolanması ve nakledilmesinde bir cephanelik görevi üstlenmiştir (Ama ne yazık ki aynı Abdülhakim Arvasi Menemen olayına dahil olmakla tutuklanmış daha sonra beraat ederek serbest bırakılmıştır.)

*Üsküdar Rifâî Sandıkçı Tekkesi Kurtuluş Savaşı'nda müessir bir diğer tekkedir. Bu tekkeden tabut içinde cenaze süsü verilerek silahlar çıkarılmış, bunların Karacaahmet mezarlığına defni görüntüsüyle Anadolu'ya silah sevkiyatı yapılmıştır.

*Antep Mevlevi Şeyhi Mustafa Efendi: Antep'in savunulmasında etkin rol oynamıştır

*Mevlevi Şeyhi Ali Dede Isparta Müdafaa-i Hukuk Cemiyetinin kurucuları arasındadır.

*Bayrami Tarikatı(Hacı bayram Veli Tarikatı) Şeyhi Tayyip Baba oğlu Şemseddin Efendi Mustafa Kemal'i Ankara'ya gelişinde karşılayanlar arasında olup ona hep destek vermiştir.

*Nakşibendi şeyhlerinden Başılı Hoca Samanpazarı'nda halkı işgalcilere karşı koymaya davet etmiştir.

* Kütahya yöresinde Germiyanzâde Şeyh Ahmed Fazıl Efendi'nin oğlu Şeyh Seyfi Efendi Millî Mücadele sırasında Müdafay-ı Hukuk Cemiyeti'nde yararlı işlerde bulunmuştur.

*Manisa bölgesinde Rifâî şeyhi Hüseyin Efendi elindeki mavzeriyle çarpışarak Yunan kundakçılarını İbrahim Çelebi mahallesine sokmamış, mahallenin yakılıp yıkılmasını önlemiş, halkın direncini kuvvetlendirmiştir

*İstanbul'da bir Melâmî şeyhi olan Müslüm Penâhî, MM grubu üyesi olup, Kasımpaşa Tersanesi'nden Anadolu'ya silah sevkiyatı yaparken yakalanmış, Fransızlar tarafından ağır işkenceye tabi tutulup felç kalmıştır.

*Halvetiyye postnişini Abdullah Sabri Efendi yörede yaşayan halkı direnişe teşvik etmiştir

*Erzurum kökenli Kâdiri Mehmed Salih Efendi Bursa Müdafa-ı Hukuk Cemiyet Başkanı iken fırınında

bildiriler basarak halkı Millî Mücadele'ye desteğe çağırması, bu esnada çeşitli kuruluşlara aynî ve nakdî olmak üzere 23 bin altın vermiştir. Şeyh, Ankara'ya gelip Meclis'in açılışına katılmış, Millî Mücadele sırasında savaş cephelerinde bulunmuştur.

*Nakşî şeyhlerinden Şeyh Şerafeddin Zeynel Abidin, Yalova Güney (Reşadiye) Köyü ve Dağistan muhacirlerinden gönüllü üç yüz kişilik bir tabur oluşturmuş, cepheye göndermiş, bunlardan sadece 10-15 kişi köylerine geri dönebilmiştir.

Şeyh Şerafeddin Yunan birliklerinin Bursa'dan sonra Orhangazi'yi işgal teşebbüsüne karşı çevre köyleri organize ederek, halkın katliamdan kurtulmalarını sağlamıştır. Onun hizmetlerini gösteren pek çok resmi belge ve Şeyh Efendi'nin Millî Mücadele'deki hizmetlerini tasdik eden Hükümet Kararnamesi mevcuttur.

*Bursalı Şeyh Servet Efendi (Akdağ) 20 Mayıs 1919 yılında tertip edilen mitinge katılarak kürsüde heyecanlı bir konuşma yapmış, halkın galeyana gelmesine sebep olmuştur. Bu şahıs mebus seçilmesi akabinde 27 Nisan 1920 yılında mecliste M. Kemal Paşa'nın ardından söz alarak, yurdun her tarafında vazifelendirilmek üzere bir irşat meclisinin kurulmasını önermiş ve bu öneri meclis tarafından hüsni kabul görmüştür.

*Kastamonulu Şeyh Servet Efendi de bu hareketin içinde yer alanlardandır.

*Bolulu Halveti şeyhi Abdullah Sabri (Aytaç) Efendi Millî Mücadele lehine etkin vaazlar yapanlardandır.

*Denizlili Hasan Efendi (Tokcan) ve Hüseyin Mazlum Efendi bir Bektaşî şeyhi olarak yöresinde direnişin sembol isimlerindedir.

*Maraş'ta Şeyh Ali Sezai'nin kayda değer hizmet ve himmetine tanık olunmuştur.

*Kilis'te Katma Şeyhi Ahmet Ağa önemli çalışmalar yürütmüştür.

* Çorum Hıdırlık Rifâî Şeyhi Abbas Külâhî Külâhî, Kurtuluş Savaşı'nda da büyük yararlılıklar göstermiş, Sivas Kongresi'nde üyelik yapan şeyhi Abdullah Haşimi el-Mekkî gibi, Millî Mücadele'ye katılmanın yanında geniş mal varlığını da bu uğurda harcamıştır.

*Daha önce Balkan ve I. Dünya Savaşı'na katıldığı bilinen Konya/Ladikli Ahmed Ağa Millî Mücadele'de cephelerde bil fiil savaşmış, İzmir'e ilk giren birlikler arasında yer almıştır.

*İskilipli Kâdirî şeyhi İbrahim Edhem Gerçekoğlu o sırada yayılma istidadı gösteren iç isyanları yumuşak ve tesirli öğütleriyle derhal yatıştırmış, halkın Millî Mücadele'ye seve seve iştiraklerini sağlamıştır.

Millî Mücadele başarıyla neticelenince kendisine kadirşinaslık olarak Hacı Bayram-ı Velî Dergâhı postnişinliği verilmek istenmiş, ancak o bunu kabul etmemiştir. Teklif edilen hediyeler için M. Kemal Paşa' ya; "Olmaz Paşam, kabul edemem. Fakirin burada zerre kadar emeği yok. Bir damla terim düşmüş değil. Milletın malını, hakkını, hak etmediğim bir şeyi nasıl kabul ederim? Bu mümkün değil. Size de tavsiyem; böyle bir şey yapmayın. Allah indinde mesuliyete düçar olursunuz". Hayret içinde kalan Paşa: "Allah Allah! Yahu, şimdiye kadar böylesiyle karşılaşmadım. Kime ne teklif ettiysem dört eliyle sarılarak, yerlere kadar eğilip sevinçlerinden uçtular. İlk defa senin gibi biriyle karşılaşıyorum. Madem öyle, ben sana bir izin belgesi vereyim, Türkiye'nin neresinde olursa olsun istediğin gibi faaliyet göster. Kimse sana dokunamaz" demiştir. (menemen olayı sebebiyle bu zat da üç kez hapse atılmış ancak Mustafa Kemal'in araya girmesiyle hapisten kurtulmuştur.)

*Şeyh Ahmet Senüsi: Mustafa Kemal'in Trablusgarp'ta tanıştığı ve bu savaşta çok desteğini gördüğü Libyalı şeyh Ahmet Senusi 1913 de Türkiye'ye gelmiş akabinde Kurtuluş savaşında canla başla savaşmış, bir nevi genel vaiz olarak Şark ve Güney vilayetlerini dolaşmıştır. Şeyh, Türk milletini mücadelede desteklemenin dini bir vecibe olduğunu söyleyerek, özellikle Hint Müslümanları üzerinde derin tesirler uyandırmıştır.

Mustafa Kemal nutkunda bütün âlem-i İslam'ın hürmet ve muhabbetini hakıyla kazanmış olan tarikat(Senüsi tarikatı) ve onun mümtaz mümessilini(Şeyh Ahmet Senüsi) , TBMM namına hürmetle selamladığını ifade etmiştir.

*Nakşibendi Şeyhi Muhammed Nuri Dirşevi: Cizre ilçemiz Millî Mücadele'de istilaya uğramayan sayılı merkezlerden biridir. Suriye'yi ele geçiren Fransızlar Antep, Urfa, Maraş saldırısı sonrası bu bölgeyi ele geçirmek istediler. O tarihte Cizre'de büyük nüfuz sahibi Şeyh Muhammed Nuri Efendi derhal bir teşkilat yapmış, 70 yaşında olduğu halde milis kuvvetlerinin başına geçmiş, hududu kapatmış ve bizzat M. Kemal Paşa'ya para ve dört silahlı muhafız göndermiş, Paşa da kendisine bir maşlah (aba) ile teşekkür mektubu yollamıştır”

Evet.. Gördüğünüz gibi diğer din adamlarından bahsetmedim. Sadece Tarikatlar ve şeyhlerinden/ bu şeyhlerin gerek Milli Mücadelede gerekse Kurtuluş Savaşındaki rollerinden bahsettim ki bahsettiklerim tabii ki devede kulaktır.

Şimdi merak ve heyecanla Milli Mücadelemize köstek olan tarikatların adlarını ve şeyhlerinin yaptıkları kötülükleri(!) yazacak bir babayiğit bekliyorum. ***** Bu yazıda aşağı kaynaktan çok geniş ölçüde faydalanılmıştır.

<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1292451>